

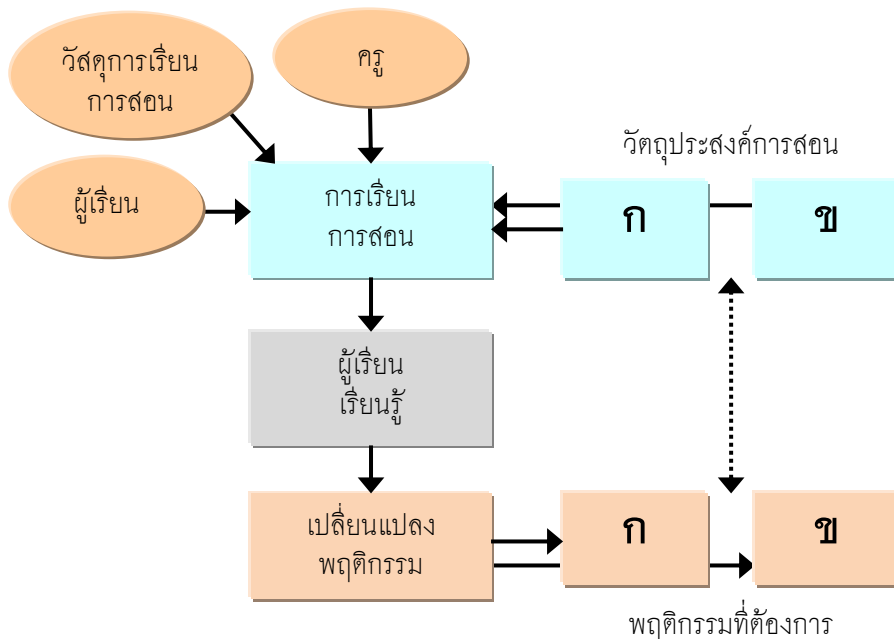
บทที่

4

หลักสูตรรายวิชา : หลักการและวิธีการพัฒนา

เนื้อหาสาระในบทนี้ กล่าวถึง ความสำคัญหรือประโยชน์ของวัตถุประสงค์การสอน ต่อการกำหนดเนื้อหา วิธีสอน สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การสอน กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา หลักการและรายละเอียดการวิเคราะห์ สิ่งที่กำหนดให้ในรายวิชา (Existing Syllabus) โปรแกรมที่สัมพันธ์กัน (Related Program) ความต้องการในงานอาชีพ (Requirements of Vocation) และประชากรเป้าหมาย (Target Population)

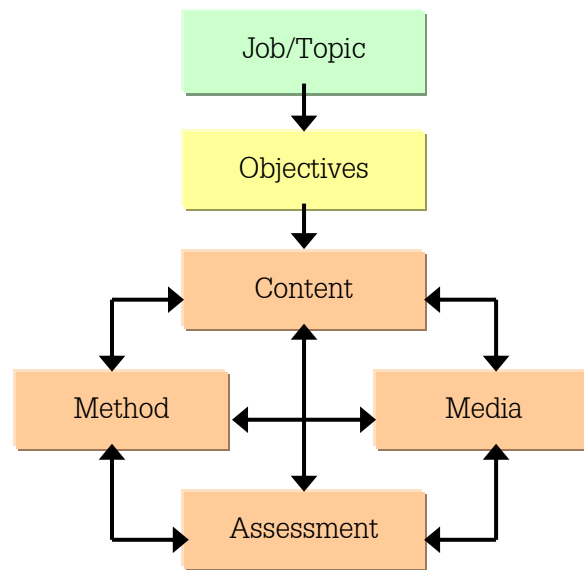
วัตถุประสงค์กับการเรียนการสอน

รูปที่ 26 วัตถุประสงค์การสอนและพฤติกรรมที่ต้องการ

องค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอนมีครูผู้เรียนและวัสดุการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ แสดงพฤติกรรมที่ไม่เคยทำเป็นมาก่อนได้ หรือมีพฤติกรรมที่ต้องการหลังจบการเรียนการสอนแล้ว ดังนั้น เพื่อให้มีการวัดและตรวจสอบ ผลการเรียนการสอนได้ จึงจำเป็นจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์การสอนเอาไว้ก่อนล่วงหน้า

ประโยชน์ของวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน

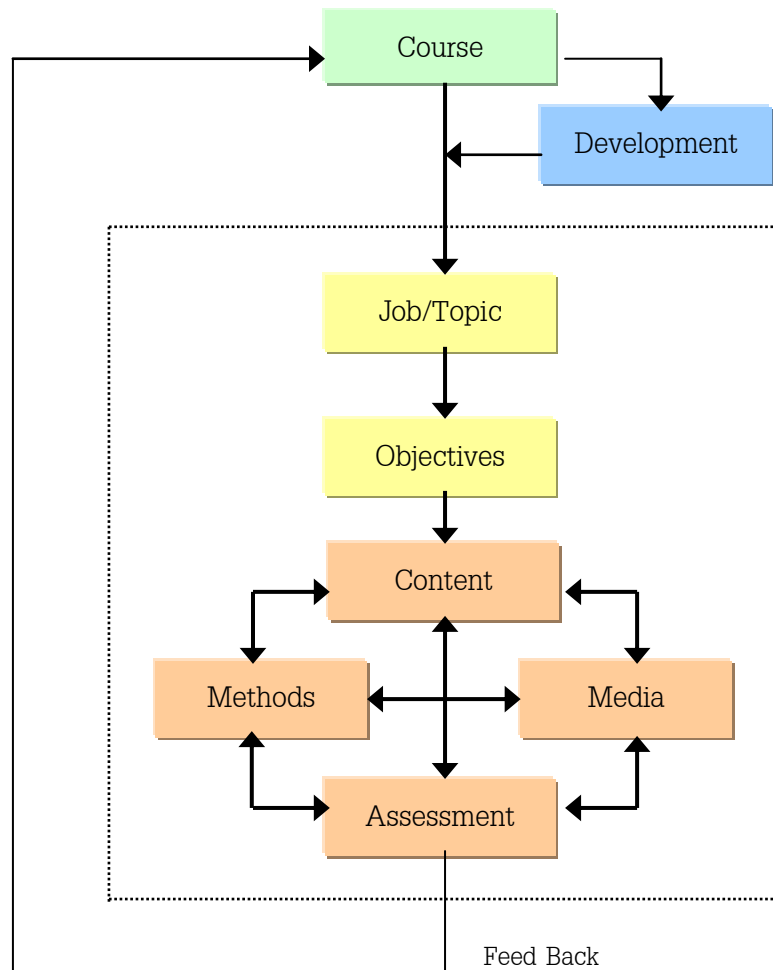

รูปที่ 27 วัตถุประสงค์กับการจัดการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของแต่ละงาน (Job) หรือหัวข้อเรื่อง (Topic) ใช้เป็นตัวกำหนดขอบเขตและปริมาณของเนื้อหาวิชาที่จะสอน เพราะวัตถุประสงค์ การสอนจะระบุขอบเขตเนื้อหา ไว้น่าสนใจหรือมาตรฐาน กล่าวคือ วัตถุประสงค์การสอนที่มีเงื่อนไขมากหรือหลายมาตรฐาน ก็จะมีปริมาณเนื้อหาออกไปด้วย เมื่อได้กำหนดเนื้อหาที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้แล้ว ถัดไปเป็นการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือวิธีสอนซึ่งจะพิจารณาจากพฤติกรรมที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การสอนและลักษณะของเนื้อหา กล่าวคือ เนื้อหาจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการความจำ พื้นคั้นความรู้มาใช้งาน การสอนอาจจะเป็นการบรรยายก็ได้ ในขณะที่การสอนให้เข้าใจในเนื้อหาที่ยาก วัตถุประสงค์ต้องการการประยุกต์ ย่อมต้องอาศัยการสอนอีกรูปแบบที่ต่างกันออกไป

สื่อการเรียนการสอนก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากวิธีสอนและลักษณะเนื้อหา ที่มีความยากง่ายที่แตกต่างกัน และที่สำคัญวัตถุประสงค์และองค์ประกอบของวิธีการสอน เนื้อหา สื่อยังจะเป็นตัวกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนอีกด้วย

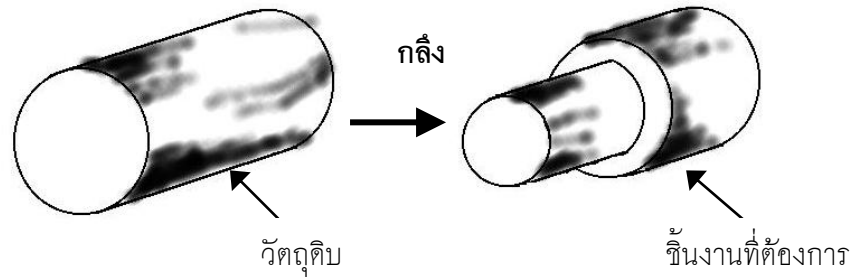
วัตถุประสงค์กับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

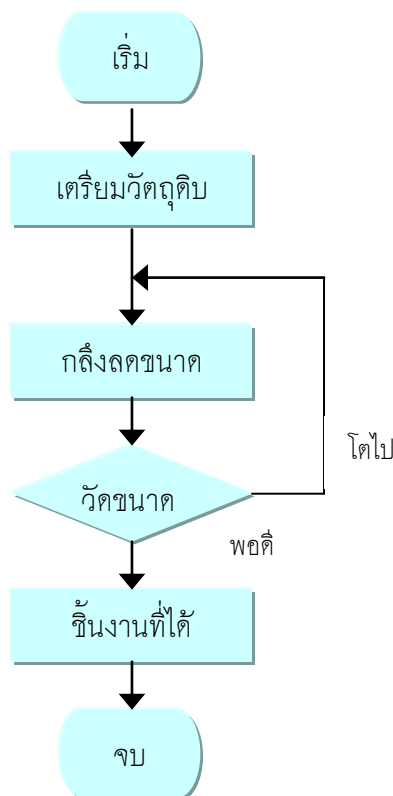
รูปที่ 28 วัตถุประสงค์กับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยหลักซึ่งเป็นตัวกำหนดเนื้อหา วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน รวมถึง การวัดและประเมินผลก็คือ วัตถุประสงค์การสอน ดังนั้น ก่อนจัดทำเตรียมแผนการเรียนหรือแผนการสอน ก็จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของ Job หรือ Topic นั้นๆ ให้ชัดเจนเสียก่อน ซึ่งโดยปกติแล้ว ตัวเอกสารหลักสูตรจริง ๆ จะระบุเอาไว้แค่คำอธิบายรายวิชาหรืออาจจะมีวัตถุประสงค์ของรายวิชาไว้ เท่านั้น ไม่มีการกำหนดถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่อย่างใด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการ พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพื่อให้ได้วัตถุประสงค์การสอนที่ชัดเจนในขั้นต้น

กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

รูปที่ 29 กระบวนการในการผลิตชิ้นงาน

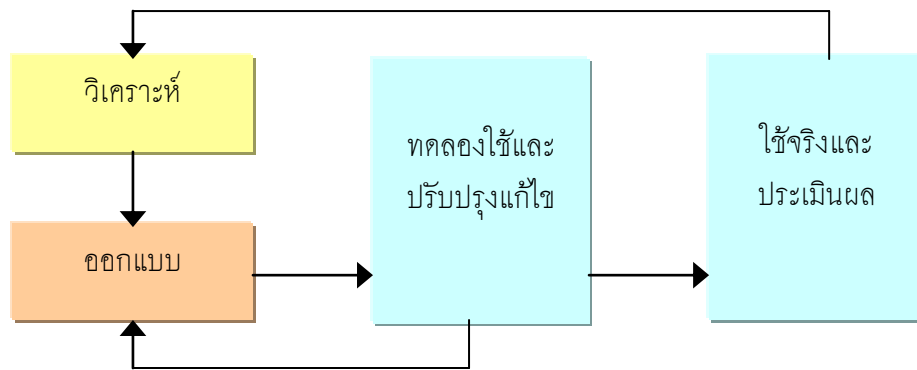
รูปที่ 30 ขั้นตอนในกระบวนการผลิตชิ้นงาน

กระบวนการในการผลิตชิ้นงาน

ในกระบวนการผลิตชิ้นงานชิ้นหนึ่งเราจะพบว่าเราจะได้ชิ้นงานที่ต้องการตามแบบจะต้องมีการเตรียมชิ้นงาน มีการกลึงและวัดขนาดจนได้ชิ้นงานที่ต้องการ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน จะต้องมี การเตรียมการ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อออกแบบวัสดุการเรียนการสอน ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เมื่อดำเนินการเสร็จสมบูรณ์แล้ว จึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มประชากร มีการประเมินผลเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ควรปรับปรุงส่วนไหนอย่างไรบ้าง

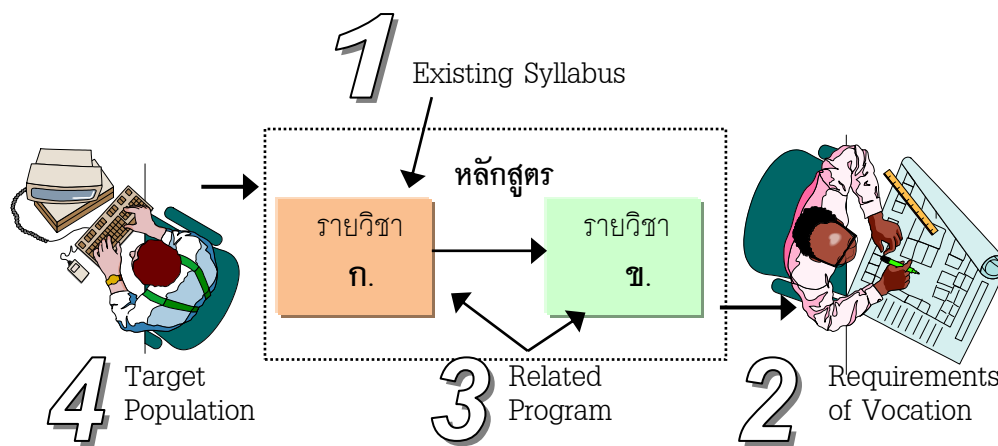
กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร

รูปที่ 31 กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร

ข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

ข้อมูลเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา คือ รายการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรายวิชา (Existing Syllabus) นั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำอธิบายรายวิชา (Course Description) นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาต่อไปว่า ความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์จากรายวิชานั้น ความต้องการในงานอาชีพแล้ว ผู้สำเร็จการศึกษาเอาไปใช้ทำอะไร ทำอย่างไร มีอะไรที่จะต้องศึกษาบ้าง

รูปที่ 32 ข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

อย่างไรก็ตามในหลักสูตรยังมีรายวิชาอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับรายวิชาที่เราเลือกพัฒนา หากว่ามีความเกี่ยวข้องกันที่จะต้องเป็นพื้นฐานหรือต่อยอดจากรายวิชาอื่นๆแล้วก็จะจำเป็นต้องนำมาพิจารณาคด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องลดการซ้ำซ้อนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประการสุดท้ายที่จะต้องคำนึงถึงด้วยก็คือ ผู้ที่จะเข้าในหลักสูตรว่ามีคุณลักษณะพฤติกรรม มในการเรียนอย่างไร มีพื้นฐานความรู้ความสามารถระดับไหน เพื่อจะได้ออกแบบบทเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

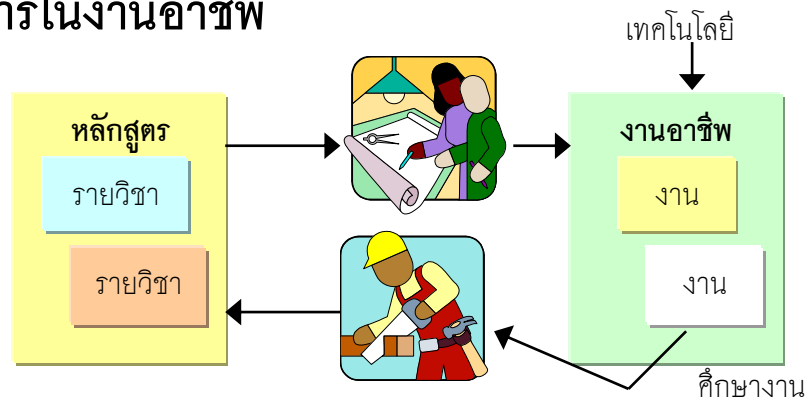
สิ่งที่กำหนดให้ในรายวิชา

Course Number	Course Title	Course Description	Credit	Period
200351	การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา Course Development	วิชาบังคับก่อน : 200311 ความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์สิ่งที่กำหนดให้ใน หลักสูตร รายวิชา การวิเคราะห์ความต้องการในงานอาชีพ การวิเคราะห์งานและหัวข้อเรื่อง การวิเคราะห์รายวิชาที่สัมพันธ์กับหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนา การวิเคราะห์คุณสมบัติผู้ที่จะเข้าเรียน การสร้าง Network Diagram หลักการเลือกและจัดกลุ่มหัวข้อเรื่อง การสร้างวัตถุประสงค์การสอน การจัดทำแผนการสอน การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรรายวิชา	3	(3-0)

รูปที่ 33 สิ่งที่กำหนดให้ในหลักสูตรรายวิชา

โดยทั่วไป สิ่งที่กำหนดให้ในหลักสูตรรายวิชาจะมีรหัสวิชา (Course Number) เป็นตัวแทนรายวิชาที่จะบ่งบอกลักษณะแทนรายวิชานั้น ๆ ชื่อวิชา (Course Title) บ่งบอกหมวด/กลุ่ม/ธรรมชาติของรายวิชา ตัวเลขหน่วยกิต จำนวนชั่วโมงหรือคาบการบรรยายหรือฝึกหัด และที่สำคัญก็คือคำอธิบายรายวิชาที่จะกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชาอย่างคร่าว ๆ ไว้

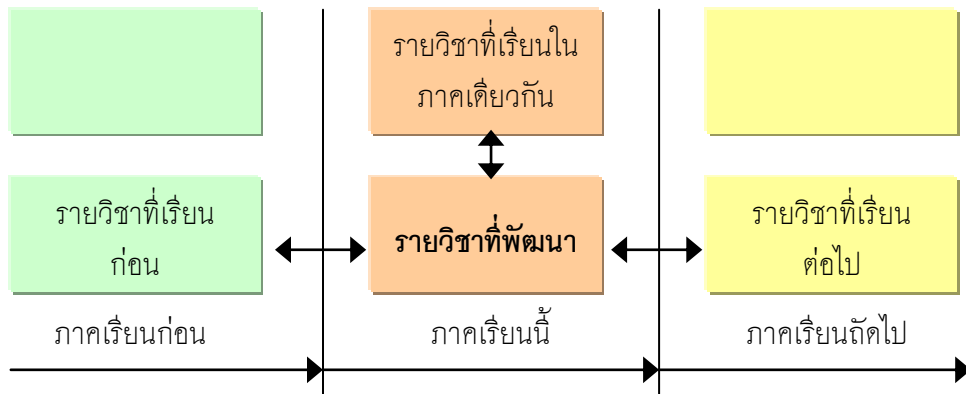
ความต้องการในงานอาชีพ

รูปที่ 34 หลักสูตรและความต้องการในงานอาชีพ

แม้ว่าเนื้อหาวิชาที่จัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา จะไม่ถึงกับตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน แต่การพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้อง การใช้ประโยชน์ได้ในการทำงานอาชีพ ดังนั้น ผู้พัฒนา ก็จะต้องมองออกไปว่าหลักสูตรที่กำลังพัฒนานั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวพันกับงานในอาชีพแค่ไหนอย่างไร

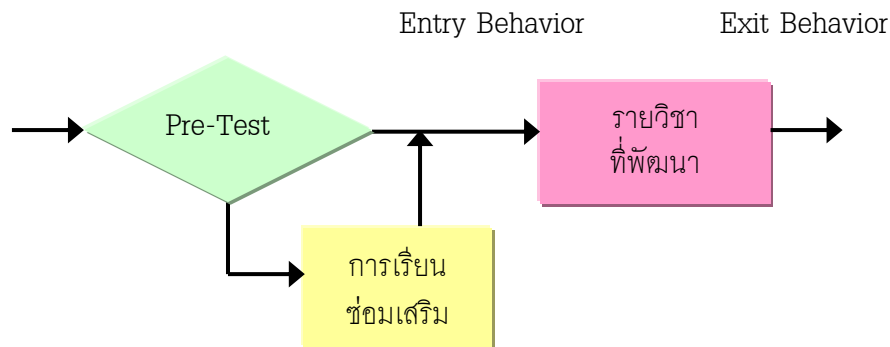
รายวิชาอื่นๆ ที่สัมพันธ์กัน (Related Program)

รูปที่ 35 รายวิชาอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับรายวิชาที่พัฒนา

รายวิชาที่สัมพันธ์กัน หมายถึง รายวิชาอื่นที่จัดการสอนมาก่อนหน้ารายวิชาที่เลือกพัฒนา 1 ภาคเรียน และเป็นพื้นฐานให้กับรายวิชาที่เลือกพัฒนา หรือเป็นรายวิชาอื่นที่ต้องอาศัยวิชาที่พัฒนาเป็นพื้นฐานซึ่งอยู่ในภาคเรียนถัดไป หรือเป็นรายวิชาอื่น ๆ ในภาคเรียนเดียวกันและมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกัน การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจะต้องดูลำดับที่และรายละเอียดต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนด้วย

ผู้เรียนในหลักสูตร (Target Population)

รูปที่ 36 จุดประสงค์ในการศึกษาผู้ที่เข้าเรียนในหลักสูตร

ปกติแล้วครูผู้สอนจะต้องเข้าใจและคุ้นเคยกับผู้เรียนเป็นอย่างดี ในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาลักษณะผู้เรียนจะช่วยให้ผู้สอนหรือผู้พัฒนาหลักสูตรได้ทราบถึงพื้นฐานความรู้ผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนช่วยเสริม หรือการเตรียมแผนบทเรียนได้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุปบทเรียน

1. การจัดการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นก่อนการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์การสอนไว้ก่อนล่วงหน้าว่า จะให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อะไร อย่างไร หลังจบการเรียนการสอนแล้ว
2. วัตถุประสงค์การสอน เป็นหลักฐานในการกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะสอนว่า มีขอบเขตแค่ไหน นอกจากนั้น ยังจะเป็นเครื่องมือในการกำหนดวิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลอีกด้วย
3. โดยปกติทั่วไปหลักสูตรรายวิชาได้กำหนดวัตถุประสงค์ การสอนเอาไว้ ถ้าจะมีก็แค่เพียง วัตถุประสงค์ของรายวิชาซึ่งอธิบายถึงเจตนาของหลักสูตรรายวิชานั้นว่าเน้นความรู้ด้านไหน
4. การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีหลายรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเริ่มจาก การ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบวัสดุการเรียนการสอน จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ เมื่อแก้ไขเรียบร้อยแล้วจึงนำไปใช้จริง พร้อมกับมีการประเมินผลควบคู่ไปด้วย
5. โดยข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตรระดับรายวิชา จะต้องศึกษา (ก) สิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรายวิชา (ข) ความต้องการในงานอาชีพ (ค) รายวิชาอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กัน และ (ง) กลุ่มประชากรเป้าหมาย เพื่อที่จะจัดเนื้อหาวิชา และออกแบบบทเรียนให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอน